

Джерела та література

1. Макац В.Г. Биогальванизация в физио- и рефлексотерапии // - Винница, 1992. - 236 С.
2. Макац В.Г., Макац Д., Макац С., Ладуба Ю., Власюк В. Функціональна біоенергодіагностика стійкості вегетативної нервової системи і її біоактиваційна корекція // - Вінниця, 1997. - 98 С.
3. Макац В., Нагайчук В., Макац Д., Макац Д. Основи біоактиваційної медицини (відкрита функціонально-енергетична система біологічних об'єктів) // - Вінниця, 2001. - 3215 С.
4. Макац В., Макац Д., Нагайчук В., Макац Д. Функціонально-енергетическая система биологических объектов (теория и ошибки Китайской Чжень-Цзю терапии) // - Винница, 2002. - 154 С.
5. Макац В., Макац Д., Макац Д. Функціонально-енергетична система людини і вегетативний гомеостаз (енергетична матриця живого) // - Вінниця, 2003. - 235 С.

Нікітіна І.М.

ЕТИЧНО-ВИХОВНА ФУНКЦІЯ КАЗКИ

Чому багато вихованих сучасних батьків, які зацікавлені в щасливому розвитку своїх дітей, зневажають цінність казки і позбавляють своїх дітей можливості насолодитися тим надбанням, яке містять вигадані історії?

Деякі люди твердять, що казки не передають реальної картини світу і це порушує ідею здорового етичного виховання дитини. У цьому випадку слід зазначити, що бачення реальності очима дитини і дорослої людини не збігається і жодна здорова дитина не віритиме, що казка описує світ реалістично.

Деякі батьки навмисне не розповідають своїм дітям історії про вигадані події в казках, щоб уникнути пояснень про наявність у них категорії правдивості. Таке ставлення до казок викликано допитливістю дитини: “Це правда?” Багато казок дає відповідь ще до того, як питання виникло, – вже на початку казки. Наприклад, “Алі Баба та сорок розбійників” починається: “У далекі часи, в далекій країні...” Казка братів Грімм “Король Жаба” відкривається словами: “У далекі часи, коли ще існувало чудо...” [2] Такий початок дає зрозуміти, що події в казці займають специфічний рівень реальності. Деякі казки починаються досить реалістично: “Одного разу жили собі чоловік та жінка і мріяли про дитину”. Але дитина, яка знайома з казками, завжди розширює поняття минулого часу в уяві і набуває розуміння “країни чудес”. Це свідчить про те, що розповідь тієї самої історії дещо нівелює самоцінність казки і підносить ряд проблем, пов'язаних з етичним вихованням дитини.

“Правда” в казках не є рядом істинних фактів, а є правдою нашої уяви. Перш ніж дитина зіткнеться з першими проявами реального життя, вона мусить мати схеми відносин, щоб правильно його оцінити. Коли дитина запитує, чи є казка правдивою, вона хоче дізнатися, чи робить казка важливий внесок у її розуміння, чи несе в собі важливу інформацію для розширення світосприйняття.

У відповідь на запитання, чи розповідає казка правду, доводиться апелювати не до фактичного терміна “правда”, а до моменту сприйняття дитиною казки, будь то страх, який має властивість зачаровувати, чи її відчуття единого суперництва. Решту питань пояснює той факт, що події в казках відбуваються не в цей момент часу і не в цьому місті, а в далекій-далекій вигаданій країні. Батьки, які з дитинства переконалися у важливості казок, не будуть мати труднощів при відповіді на питання дитини; але дорослим, які вважають, що казки – це не більш як збірка неправдивих історій, краще й не намагатися розповідати дітям казки; їм усе одно не вдасться зробити це належним чином і збагатити життя дитини.

Деякі батьки застерігають дітей від захопливих фантазій у казці; побоюючись, нібито, слухаючи казку, діти повірять у чудо. Але кожна дитина вірить у чудеса і тільки поступово позбавляється цього, стаючи дорослою (сприймаючи все те, що розчарувало її в реальному житті, вона вчиться довіряти). Багато неспокійних дітей, яким ніколи не розповідали казок, наділяють електронні іграшки магічними властивостями негативного руйнівного характеру, які не описує жодна казка [3].

Інші батьки вважають, що казка може перенаситити дитину фантазією настільки, що вона відмовиться сприймати реальне життя. Вони помиляються, адже саме протилежне судження і є правильним. Уявімо собі, що всі ми, несумісні, повні суперечностей, – одна ціла індивідуальність. Як би там не було, досвід завжди впливає на всі аспекти індивідуальності разом. І в кінцевому підсумку індивідуальність, щоб бути спроможною розв'язувати життєві проблеми, має бути розвинутою на базі поєднання багатой фантазії, твердої свідомості і здатності швидко сприймати реальність.

Помилковий розвиток спостерігається тоді, коли один з компонентів індивідуальності – ід, его або суперего; свідоме чи несвідоме – перемагає і виснажує всі ресурси індивідуальності. Саме те, що деякі люди відмовляються від сьогодення й занурюються у сферу мрій, і стало підґрунтям помилкової ідеї, нібито перенасичене фантазіями життя заважає успішному розв'язанню проблем сьогодення. Насправді ж ті, хто занурений у фантазію і живе своїми мріями, оточені роздумами, які постійно супроводжують вузькі стереотипні теми. Люди, далекі від колоритного життя фантазії, замкнені в собі й не можуть розкрити своє бажання здійснення мрій. Фантазія, яка в нашій уяві торкається багатьох питань, також вживається в реальність і забезпечує его матеріалом для роздумів. Це багате кольорове життя фантазії дає дитині казка, яка допомагає запобігти непорозумінням у розкритті бажання здійснення мрій і направити роздуми в більш широке русло [6, с. 149-153].

Фрейд говорив, що думка – це вивчення можливостей, якими долаються всі перешкоди, наявні в ре-

льному експериментуванні. Думка вимагає невеликих витрат енергії, тому вона доступна в процесі вибору найкращого варіанта досягнення успіху [5]. Це стосується дорослих: наприклад, учений працює з ідеями до того часу, поки вони не будуть досліджені більш систематично. Але думки дитини, на відміну від дорослих, не проходять такої точної процедури – фантазії дитини і є її думками. Коли дитина намагається зрозуміти себе чи інших або визначити можливі наслідки дії, вона керується фантазією. Це її спосіб обробки ідей. Якщо ж запропонувати дитині раціональний підхід як інструмент для сортування почуттів і думок, вона тільки розгубиться.

Психологічні дослідження допомагають дорослим зрозуміти дитину через їхнє сприйняття світу. Такий дорослий розуміє дитину теоретично, що збільшує відстань між ними – обидва дивляться на той самий предмет настільки по-різному, що бачать зовсім різні речі. Якщо дорослий наполягає на тому, що його тип сприйняття реальності правильний – з огляду на знання і досвід дорослого, – це дає дитині безнадійне відчуття, що немає сенсу намагатися знайти спільну мову з дорослим. Знаючи, у кого в руках влада, дитина, щоб уникнути проблем і зберегти мир, говорить, що погоджується з дорослим, і змушена міркувати наодинці.

Казки вміло маскують жорсткий критицизм дитини, і це доводять нові дослідження психоаналізу і дитячої психології, які визнають, наскільки агресивною, руйнівною, навіть садистською є уява дитини. Маленька дитина, наприклад, відчуває не тільки насичене почуття любові до своїх батьків, а в той же час ненавидить їх. З урахуванням цього факту, стає зрозумілим, що казки говорять з внутрішнім розумовим світом дитини.

Той, хто відмовився від традиційної народної казки і вирішив, що якщо в історії присутні чудовиська, то всі вони мають бути добрими, помиляється, адже образ чудовиська, який має дитина, пов'язаний з чудовиськом, якого вона відчуває, або страхом почуття можливості стати таким самим, чи почуттям переслідування цим чудовиськом. Залишаючи образ чудовиська, як до кінця не вивчений, у підсвідомості дитини, дорослий заважає втручанням фантазії дитини в образ казки для детального дослідження негативно-го образу і не підказує шляхів опанування ним. Як результат, дитина залишається безпорадною з її страхами, але, якщо казка породила страх, вона пропонує його форму і шляхи його подолання. Якщо страх приймає форму відьми, він долається шляхом спалення її в печі! Але ці шляхи подолання страху дитини зберігаються лише при читанні казок [4].

Картина сприйняття світу дорослої людини обмежена, і дорослі сподіваються, що діти сприймуть її як єдино правильну. Турбуючись про здоровий стан уяви дитини, деякі батьки уникають негативних образів у казці, тобто вважають, що темні чудовиська мають бути частиною підсвідомого і що це не стане перешкодою в процесі розумового виховання дитини. Раціональне его мусить займати найвище положення з самого народження дитини. Це неможливо, коли его бореться з темними силами ід, не дозволяючи дитині звертати увагу на її підсвідомість і слухати казки. Саме казки допомагають позбавитись від негативних фантазій і залишити тільки позитивні.

Підсвідоме – це джерело необроблених матеріалів, а також основа для становлення системи поглядів нашої індивідуальності. У такому порівнянні наші фантазії є природними ресурсами, що забезпечують і формують необроблені матеріали, виконуючи важливу функцію его в побудові індивідуальності. Якби нам бракувало цього природного ресурсу, наше життя було б обмеженим; без фантазій, які дають нам надію, ми б не мали достатньо мужності долати перешкоди життя [6, с. 149-153]. Дитинство – це час, коли ці фантазії повинні розвиватися.

Ми підтримуємо фантазії наших дітей; ми просимо їх намалювати все, що вони хочуть, чи вигадати історію. Але, не насичена нашою спільною спадщиною – народною казкою, дитина не може сама вигадувати історії, які допомогли б їй у вирішенні життєвих проблем. Усі вигадані нею історії – це просто вираження її власних бажань. Тоді як у казці є все, що потрібне дитині: вона стає емоційно збудженою, дізнаючись, куди вона має піти і як досягти бажаного. Казка виконує це за допомогою залучення дитини до творення образів, що полегшує сприйняття реальності і допомагає зрозуміти найважливіше на основі фантазії.

Дійсно, якась казка могла визвати неспокій, але після того, як дитина ознайомиться з багатьма казками, аспекти страху зникнуть самі по собі, більше того, заспокійливий аспект стане домінуючим. Тобто початкова стурбованість змінюється захопленням.

Батьки, які заперечують бажання їх дітей знищити все навкруги, вірять, що дітей слід оберегти від думок, нібито дитина має неординарні фантазії. Але усвідомлення того, що інші люди мають схожі або такі ж самі фантазії, дає нам відчуття того, що ми є частиною людства, а деструктивні ідеї створюють перешкоду до такого відчуття.

Дивним протиріччям видається факт відмови освічених батьків від казки в процесі виховання дітей у той час, коли дослідження психоаналізу запевняють, що розум дитини насичений стурбованістю, злістю, руйнівними уявами. Ці батьки дуже занепокоєні підвищеним станом агресії в дітей, ігноруючи терапевтичну функцію казки [4, с. 10].

Поясненням цих протиріч може стати той факт, що психоаналіз розкриває також суперечливі відчуття дітей до їх батьків. Батьки стурбовані, адже мають усвідомити, що розум дитини заповнений не тільки глибокою любов'ю до батьків, але й ненавистю до них. Бажання батьків бути дорогими для своєї дитини породило помилковий метод боротьби з ненавистю через відмову від казок, які можуть, на їх думку, налаштувати дитину негативно по відношенню до батьків.

Батьки бажать вірити, що, коли дитина вбачає вільму або велетня, це ніяк не стосується саме їх або їхнього поведіння з дитиною, а це тільки результат від слухання казки. Ці батьки ма-

ють надію, що, позбавлена знайомства з такими героями казок, дитина не буде бачити своїх власних батьків у цих образах. Повною відмовою від казок батьки обманюють самі себе, вірячи, що дитина уявляє їх у негативних образах тільки завдяки почутим казкам. Діти люблять казки не через фантазію, яку вона пробуджує в них. Незважаючи на злість, негативні думки, яким казка надає форму і специфічний контекст, – ці історії завжди мають добрий, щасливий кінець, який дитина не здатна уявити без допомоги казки.

Джерела та література

1. Афанасьев А.Н. Древо жизни: Избранные статьи / Подготовка текста и коммент. Ю.М. Медведева. – М.: Современник, 1982. – 462 с.
2. Братья Гримм. Сказки: Пер. с нем. Г.Петникова / Сост. И. Солодуниной; - М.: Правда, 1989. – 480 с.
3. Захаров А.И. Неврозы у детей. – СПб.: Дельта, 1996. – 480 с.
4. Зинкевич-Евстигнеева Т. Практикум по сказкотерапии. – М.: Речь, 2002. – 372 с.
5. Фрейд З. Толкование сновидений. – К.: Здоровье, 1991. – 383 с.
6. Bressler, Charles E. Literary criticism. New Jersey: Prentice Hall, 1992. – P. 147-162.

Резник В.И.

ВКЛАД ПЕРВОГО ОТЕЧЕСТВЕННОГО МИКРОБИОЛОГА М.М. ТЕРЕХОВСКОГО В РАЗВИТИЕ НАУКИ О ЛЕКАРСТВЕННЫХ РАСТЕНИЯХ

...Что пользует нам груз на кораблях богатый,
Что пользует серебро? Что пользует нам золото?
О! Коль блаженны те, что от своих трудов
Имеют множество питательных плодов.
М.М. Тереховский
«Польза, которую растения смертным приносят».
Ботаническая поэма. 1796 год.

В последние годы значительно усилился интерес к истории отечественной медицины. Появились новые научные работы, в которых устанавливаются бесспорные факты, свидетельствующие о том, что многие наши соотечественники стояли у самых истоков зарождения биологии, ботаники, медицины и фармакологии.

Но всё же остаётся неизвестными или полузабытыми имена ряда великих отечественных ученых, которых предстоит вернуть из забвения и небытия. К ним в первую очередь относится учёный Мартин Матвеевич Тереховский, доказавший ещё в середине XVIII века несостоятельность теории о самопроизвольном зарождении. Он долгие годы, работая директором Санкт – Петербургского императорского Ботанического сада, внёс неоценимый вклад в развитие науки о лекарственных растениях и в их практическое применение в медицинской и фармацевтической практике.

Мартин Матвеевич Тереховский родился в 1740 году в городке Гадяч недалеко от Полтавы в семье священника казачьего полка. Достигнув совершеннолетия он поступил в высшее учебное заведение – Киевскую духовную академию. С отличием закончив её в 1763 году, М.М. Тереховский, решив стать врачом, поступил на учёбу в Генеральный учебный сухопутный госпиталь, где учеба в ту пору была рассчитана на 7 лет. На первом и втором году изучалась анатомия, фармация и рисование. На третьем году проводилось обучение анатомии, фармации, физиологии и необходимо было утвердиться в рисовальном деле. По окончании трёх лет сдавшие экзамены производились в подлекари, которые на четвертом году обучения изучали физиологию и патологию. На пятый и шестой год обучение проводилось по физиологии, патологии, хирургии. Седьмой год обучения включал подготовку и сдачу экзамена, с дальнейшим получением звания лекаря.

Однако так долго учиться М.М. Тереховскому в Генеральном сухопутном госпитале не пришлось. Он проявил истинное упорство в овладении медицинскими знаниями и прилежание к учёбе. Поэтому уже через два года Тереховский по экзамену был произведен в лекари и направлен на работу в Санкт – Петербургский Ботанический сад на Аптекарском острове. Там он находился на должности директора с 1767 по 1770 год.

Санкт – Петербургский Императорский ботанический сад расположен в юго-восточной части Аптекарского острова и занимал тогда площадь более 20 гектаров. Ботанический сад возник из Аптекарского сада. По примеру других городов империи Петр I указом от 11 февраля 1714 года повелел учредить подобный аптекарский сад на одном из необитаемых островов близ Санкт – Петербурга, который в результате и получил название аптекарского острова. Главная цель этого аптекарского сада состояла в разведении лекарственных растений.

Общеизвестно, что лекарственные растения использовались для лечения всевозможных заболеваний ещё в древние времена. Письменные источники свидетельствуют о том, что уже в Египте, свыше 1500 лет до н.э. использовался опий, клещевина, мята, кориандр, полынь, морской лук, кассия. В древнем Китае за 2700 лет до н. э. были известны как лечебные средства бадьян, ревен, спорынья, женьшень и опий. В дальнейшем практически не было ни одного известного людям растения, которое не было бы испробовано как лекарственное. Долгое время лекарственные средства растительного происхождения значительно преобладали над лекарствами, источником которых являлось минеральное или животное сырьё. Так, Гип-